

Justyna Bluszcz

Akademia Pedagogiki Specjalnej im. M. Grzegorzewskiej w Warszawie

ORCID ID: 0000-0002-5112-942

Ogólnopolska Konferencja Naukowa pt. „Filozoficzne podstawy pedagogiki pracy”, Rzeszów 16–17 maja 2019 r. – krótkie refleksje z naukowego wydarzenia

National Scientific Conference entitled “Philosophical foundations of labor pedagogy”, Rzeszów, May 16–17, 2019. – short reflections from the scientific event

Загальнопольська наукова конференція «Філософські основи педагогіки праці», Жешув 16–17 травня 2019 р.: рефлексія та підсумки

W dniach 16–17 maja 2019 r., w murach Uniwersytetu Rzeszowskiego odbyła się **Ogólnopolska Konferencja Naukowa pt. „Filozoficzne podstawy pedagogiki pracy”**. Została ona zorganizowana przez Katedrę Pedagogiki Pracy i Andragogiki (prof. dr. hab. Waldemara Furmanka, dr hab., prof. UR Jolantę Lenart i dr Agnieszkę Długosz) funkcjonującą na Wydziale Pedagogicznym Uniwersytetu Rzeszowskiego. Konferencja wpisana została do programu działania Zespołu Pedagogiki Pracy, jaki funkcjonuje w strukturze Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN.

Patronat nad konferencją sprawowali JM Rektor Uniwersytetu Rzeszowskiego prof. dr hab. Sylwester Czopek oraz JM Rektor Akademii Pedagogiki Specjalnej w Warszawie prof. dr hab. S.M. Kwiatkowski, natomiast honorowym przewodniczącym Rady Naukowej Konferencji był prof. dr hab. Zygmunt Wiatrowski.

Uroczystego otwarcia konferencji dokonali Prorektor Uniwersytetu Rzeszowskiego dr hab., prof. UR Wojciech Walat, Dyrektor Instytutu Pedagogiki

dr hab., prof. UR Marta Wrońska i prof. dr hab. Waldemar Furmanek – przewodniczący Rady Naukowej Konferencji. W tym miejscu odczytany został list Przewodniczącego Zespołu Pedagogiki Pracy Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN, prof. dra hab. Stefana M. Kwiatkowskiego, w którym m.in. uwypuklił wagę i zasadność podejmowanej tematyki jako fundamentu inicjatyw naukowych zmierzających do rozwoju i nadawania kształtu pedagogiki pracy.

Celem konferencji „Filozoficzne podstawy pedagogiki pracy” – jak wskazuje na to jej tytuł – było podjęcie refleksji naukowej nad szczegółowymi problemami z pogranicza filozofii i pedagogiki. Stwierdzenie o jakiejś dziedzinie poznania, że „jest filozofią”, zdaniem prof. dr hab. W. Furmanka, oznacza najczęściej, że odnosi się ona do kwestii podstawowych i uzasadnionych, dotyczących człowieka i świata. Tajemnica człowieka jest jednym z wielkich wyzwań współczesnych badań naukowych. Wszak bowiem *człowiek osobą jest, stając się i staje się, będąc nią*, natomiast w tym procesie ujawnia, kim jest; ujawnia prawdę o osobie ludzkiej; o własnym „ja” i o drugich osobach. Ukazanie choćby rąbka tajemnicy człowieka jest zadaniem trudnym, jednak pilnym dla teorii i praktyki pedagogicznej, jak podkreślił Autor wypowiedzi. Te idee są wiodące, m. in. w wydanej monografii W. Furmanka, *Człowiek w badaniach współczesnej pedagogiki zorientowanej personalistycznie* (2019). Podobny wydźwięk dało się zauważyć w wystąpieniach innych prelegentów sekcji plenarnej „Problematyka filozoficznych podstaw współczesnej pedagogiki pracy”. Pytanie o to czy „mieć, być, czy zaistnieć?”, w swoim wywodzie stawiał m.in. prof. J. Kargul człowiekowi silnie zaangażowanemu w proces pracy, często zaniedbującemu regenerację zasobów energetycznych (cielesnych, duchowych, społecznych). Akcentując nagminnie obserwowane przemieszanie czasu wolnego z czasem pracy, wskazywał na niebezpieczeństwo zawłaszczenia przez hipermedia czasu wolnego człowieka ukierunkowanego na materialne dobra (*homo oeconomicus*) – czasu, w trakcie którego często do głosu dochodzi *homo creator* (Potulicka & Rutkowiak, 2012). Wobec takiego przenikania się dwóch działalności człowieka i wynikających z tego dylematów (również o charakterze aksjologicznym), a także odpowiedzi profesjonalistów na potrzebę dokonania przez tegoż człowieka właściwych wyborów, prof. J. Kargul dostrzega zagrożenie uformowania się *homo consultans*, będącego człowiekiem zarówno zasięgającym porady w sposób tradycyjny i „atakowanym” poradami, choć ich nie oczekuje, oraz obserwującym korzystanie z porad przez innych, między innymi dzięki poradnictwu „udomowionemu” przekazem medialnym, jak i człowiekiem, który może być od tych porad uzależniony, nie umiejący się bez nich obejść, można powiedzieć – będący „poradoholikiem” (zob.: 2013, 2014).

Sesję nadającą kierunek zgłębiania kolejnym obszarom problemowym podsumował prof. R. Gerlach, który w wystąpieniu pt. „Pedagogika pracy jako subdyscyplina naukowa” odwołał się do przesłanek, jakimi kierowali się twórcy pedagogiki pracy przy powoływaniu do życia tej subdyscypliny. Odnosząc się do szczytnych założeń i poddając krytycznej analizie progres pedagogiki pracy na przestrzeni kilku ostatnich dekad, prof. R. Gerlach wskazała na palącą potrzebę zintensyfikowania naukowych działań środowiska na rzecz:

- (1) uporządkowania terminologii z zakresu pedagogiki pracy,
- (2) (do)określenia metodologii badań z zakresu pedagogiki pracy,
- (3) wzmocnienia współpracy badaczy z różnych ośrodków naukowych na rzecz wspólnych przedsięwzięć i projektów badawczych (obserwuje się atomizację badań),
- (4) wzmocnienia współpracy międzynarodowej,
- (5) promowania poza środowiskiem pedagogów pracy wagi i zasadności badań z zakresu pedagogiki pracy celem rozszerzenia istniejących szeregów obecnej kadry naukowej,
- (6) wzmocnienia i wspierania działań młodszych naukowców zajmujących się pedagogiką pracy (obserwowana jest coraz większa luka pokoleniowa),
- (7) tworzenia lub weryfikowania teorii naukowych stanowiących fundament pedagogiki pracy (w tym również odwoływania się do teorii systemów)
- (8) wykorzystania w praktyce teorii pedagogicznych (pedagogiki pracy).

Postulaty te, w konfrontacji z dokonaną analizą dotychczasowego dorobku pedagogiki pracy, doprowadziły do wybrzmienia konstatacji, że jeśli środowisko naukowe pragnie zapobiec regresowi subdyscypliny oraz zaznaczyć jej niezaprzeczalny wkład w rozwój pedagogiki jako nauki społecznej powinno silnie „zainwestować” we współpracę i integrację kadry naukowej tak, by swoją merytoryczną siłą stanowiła zachętę dla naukowców z innych obszarów nauk społecznych do wzmacniania szeregów pedagogów pracy i wzbogacania kapitału wiedzy tej subdyscypliny (por.: Gerlach, 2017).

Wiele uwagi poświęcono zagadnieniom związanym z funkcjonowaniem człowieka w różnych sytuacjach zadaniowych i życiowych, w tym w sytuacjach trudnych. Prof. dr hab. Z. Wołek zwrócił uwagę na etyczno-moralne dylematy pracy zawodowej jako formy uczestnictwa w życiu innych, pracy (rozumianej jako proces) każdorazowo dekomponowanej przez kontrakt i komponowanej w nim na nowo, prowadzącej do postrzegania jej w nowych odsłonach, włączających dynamicznie zmieniające się oczekiwania nowych pokoleń uczestników rynku pracy (zob.: 2017). W dyskurs ten włączyła się również dr hab., prof. UMCS K. Klimkowska, która w wystąpieniu pt. *Praca jako komponent sukcesu*

życiowego osób w okresie średniej dorosłości odniosła się do pracy postrzeganej przez osoby aktywne zawodowo w kategorii sukcesu życiowego. Badania zaprezentowane przez prelegentkę znalazły żywe odzwierciedlenie w społeczno-kulturowych wzorcach sukcesu oraz teoretycznym modelu sukcesu życiowego Firkowskiej-Mankiewicz (2002), w którym nie brak było również dylematów, o którym wcześniej wspominał prof. Z. Wołk (zob.: Dudak & Klimkowska, 2017). Rozumienie poczucia wartości człowieka pracy oraz nauka o wartościach w służbie człowiekowi pracy to główne kierunki naukowego wywodu dr. hab., prof. APS Adama Solaka (wystąpienie pt. *Poczucie wartości pracujących*). Zwrócona została uwaga na jawiące się niebezpieczeństwo oddzielania procesu pracy od systemu wartości, niebezpieczeństwo mogące prowadzić do sprowadzenia pracy wyłącznie do kategorii środka mającego zapewnić zaspokajanie przyziemnych potrzeb człowieka (a więc konsumpcjonizmu) bez rozwojowego oddziaływania na sferę wewnętrznego ja (zob.: Solak & Bluszcz, 2017). Podjętą przez prof. A. Solaka linię tematyczną kontynuowała w wystąpieniu pt. *Jednostka w dobie konsumpcjonizmu – wybrane refleksje pedagoga pracy*, dr. hab., prof. UKW Renata Tomaszewska. W nawiązaniu do zagadnienia wieloaspektowości karier zawodowych, determinowanych zarówno przez czynniki wewnętrzne, jak i strukturalne, Prelegentka zwróciła uwagę na brak społecznej orientacji na karierę, który identyfikowany jest wśród przedstawicieli pokolenia Y oraz NEET. Szczególnie niepokojące wydają się być, zdaniem prof. R. Tomaszewskiej, długotrwałe i głębokie konsekwencje wynikające z przedwczesnego zakończenia nauki i braku dalszej aktywności w sferze edukacji; utrzymujących się często i w długiej perspektywie okresów bezczynności zawodowej; a także nieregularnych ścieżek kariery zawodowej i zaburzeń w ich realizacji. Zaburzenia te, mające miejsce właśnie w początkowym okresie kariery, mogą również uniemożliwić budowanie tożsamości tych jednostek w oparciu o pracę zawodową, co grozi deprecjacją tej wartości (zob.: 2016, 2018).

Blok wystąpień plenarnych nt. *Filozofia człowieka dorosłego* otworzyło wystąpienie dr. hab., prof. DSW Elżbiety Siarkiewicz, która przybliżyła proces wchodzenia na rynek pracy z perspektywy antropologicznej, perspektywy, w której niemałą rolę odgrywa psychologia wyglądu i jej obecność w procesach rekrutacyjno-selekcyjnych. Temporalną zmienność doceniania tego czynnika powodzenia zawodowego przedstawiła dr. hab., prof. UR Jolanta Lenart, dając niejako przedpole dla wywodu dr. Mariana Piekarskiego z Politechniki Krakowskiej na temat przydatności zawodowej jako problemu badawczego pedagogiki pracy.

Pedagog to również nauczyciel-wychowawca, a więc nie mogło w strukturze dyskursu o wartościach i ich filozoficznych fundamentach zabraknąć

odniesienia do tej społecznie ważnej postaci. Interesujące wyniki badań przeprowadzone wśród nauczycieli na temat mężczyzn w sfeminizowanych zawodach przedstawiła dr hab. prof. UMCS Anna Dudak (2016), co z kolei dobrze korelowało z zaprezentowanym przez prof. dr hab. Waldemara Furmanka i dr. hab., prof. UR Wojciecha Walata modelem kompetencji nauczyciela przyszłości (2019) oraz badaniami dr hab., prof. UMCS Joanny Wierzejskiej dotyczącymi poczucia odpowiedzialności pedagogów szkolnych (zob.: 2017).

W sekcjach panelowych skoncentrowano się na dwóch obszarach badawczych: *człowiek dorosły w sytuacjach życiowych i zadaniowych* oraz *sytuacje trudne w życiu człowieka dorosłego*. Obie sekcje obfitowały w bogaty merytorycznie materiał badawczy, który przełożył się na intensywną i inspirującą dyskusję. W pierwszej sekcji tematyka wystąpień oscylowała wokół problemów zawodu nauczyciela, zarówno na etapie jego wyboru, wykonywania (w tym na stanowiskach kierowniczych), a także społecznego odbioru, natomiast w drugiej sekcji przedstawiane zagadnienia uwypuklały problemy edukacji osób dorosłych (dostępność, społeczne postrzeganie podejmowania edukacji) oraz negatywne aspekty zaangażowania się człowieka w działalność zawodową (wypalenie zawodowe, bariery w przebiegu kariery). Wieloaspektowość poruszanych tematów stała się przyczynkiem do wymiany doświadczeń i refleksji pomiędzy uczestnikami konferencji nie tylko na salach obrad, ale i w przestrzeni kularowej.

W konferencji uczestniczyli przedstawiciele różnych ośrodków akademickich, zajmujących się tytułową problematyką, w tym z Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Uniwersytetu Rzeszowskiego, Uniwersytetu Zielonogórskiego, Akademii Pedagogiki Specjalnej im. M. Grzegorzewskiej w Warszawie, Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. Janusza Korczaka w Katowicach, Naukowego Towarzystwa Poradowniczego we Wrocławiu, Akademii Ignatianum w Krakowie, Politechniki Krakowskiej, Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie, Dolnośląskiej Szkoły Wyższej we Wrocławiu, Wyższej Szkoły Menedżerskiej w Warszawie, Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Sanoku oraz Wyższej Szkoły Ekonomiczno-Humanistycznej w Bielsku-Białej.

Podjęte zagadnienia i związane z nimi dyskusje były dla uczestników na tyle interesujące, że wyrażono potrzebę dalszego ich kontynuowania, w ramach kolejnych spotkań.

Bibliografia

- Dudak, A. (2016). Wybrane aspekty funkcjonowania mężczyzn w zawodach sfeminizowanych. *Problemy Profesjologii: półrocznik poświęcony problemom rozwoju zawodowego człowieka.*, 2016, 23–32.
- Dudak, A., & Klimkowska, K. (2017). *Sukces jako doświadczenie biograficzne ojców sprawujących opiekę nad dzieckiem.* Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.
- Firkowska-Mankiewicz, A., & Grzebołowska-Klarkowska, H.J. (2002). *Intelligence and success in life.* Warsaw: IFiS Publishing.
- Furmanek, W. (2019). *Człowiek w badaniach współczesnej pedagogiki zorientowanej personalistycznie.* Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego.
- Furmanek, W., & Walat, W. (2019). Modelowanie kompetencji nauczyciela szkoły przyszłości. *Ed Tech Inf Edukacja – Technika – Informatyka*, 27(1), 15–22.
- Gerlach, R. (2017). O kondycji polskiej pedagogiki pracy. W R. Gerlach & R. Tomaszewska-Lipiec (Red.), *Wokół podstawowych zagadnień pedagogiki pracy* (s. 17–35). Bydgoszcz: Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego.
- Kargul, J. (2013). Uczenie się dorosłych w kulturze pośpiechu. W E. Solarczyk-Ambrozik (Red.), *Całozyciowe uczenie się jako wyzwanie dla teorii i praktyki edukacyjnej* (s. 53–59). Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.
- Kargul, J. (2014). Contemporary Counseling and Its Discontents: A Counselor on Homo Consultants. *Journal of Psychology Research*, 4(4), 322–327.
- Potulicka, E., & Rutkowiak, J. (2012). *Neoliberalne uwikłania edukacji.* Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”.
- Solak, A., & Bluszcz, J. (Red.). (2017). *Personalizm pracy ludzkiej. Współczesne konotacje.* Warszawa: Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej.
- Tomaszewska-Lipiec, R. (2016). Kariera–Zdeprecjonowana wartość nowego pokolenia? *Problemy Profesjologii: półrocznik poświęcony problemom rozwoju zawodowego człowieka.*, 2016, 47–61.
- Tomaszewska-Lipiec, R. (2018). *Praca zawodowa – życie osobiste: Dysonans czy synergia?* Bydgoszcz: Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego.
- Wierzejska, J. (2017). *Poczucie obciążenia pracą pedagogów funkcjonujących w zawodach pomocowych: Studium empiryczne.* Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.
- Wołk, Z. (2017). *Kultura pracy profesjonalisty.* Warszawa: Difin.